

Is hij al overleden of knapt hij weer op? Dat is de vraag die de wereldpers de laatste tijd bezighoudt als het gaat om Fidel Castro. Want, zo wordt gezegd - vooral door de 'anti-Castristen' in de Verenigde Staten - dán komen er grote veranderingen. Eén van de laatste communistische bolwerken zal dan geslecht zijn. Kunnen we binnenkort volledige godsdienstvrijheid in Cuba verwachten? We luisteren naar de visie van de Spaanse Evangelische Zending (SEZ), die al bijna 20 jaar werkzaam is op Cuba.

Kerk en communisme op Cuba

Onstuimige kerkgroei
ondanks beperkingen

J. Haeser
coördinator Cubawerk
Spaanse Evangelische
Zending

In 1959 liep de langdurige guerrillastrijd van Fidel Castro en Che Guevara uit op een ware revolutie: alles wat 'Amerika-minded' was moest weg. De Cubanen hadden schoon genoeg van de uitbuiting, eerst door kolonistator Spanje en daarna door de dictator Batista, die in het zadel geholpen was door het grote buurland op nog geen 200 km afstand. De waardering in Cuba voor de aanvankelijke hulp van de VS, sloeg om in vrij algemene aversie van de Cubanen die zich - ook letterlijk - voelden als 'het grote bordeel' van Amerika. Dat imago zorgde ervoor dat aanvankelijk óók de protestantse kerken, meestal gesticht door Amerikanen, zich aansloten bij de revolutie van Fidel Castro. Door toedoen van de door Amerika ingestelde handelsblokkade nam Cuba toevlucht tot de grote tegenhangers van de VS, de toenmalige Sovjet-Unie en China. Dat betekende een wending die een ware revolutie teweeg bracht: het communisme - of zoals men zelf zegt 'het socialisme' - werd aanvaard. De kerken pasten daar niet bij. Vooral de protestantse kerken ondervonden in de periode tussen 1963 en 1980 enorme onderdrukking. Kerken werden gesloten, christelijke scholen werden verplicht veranderd in staatsscholen en allerlei christelijke instellingen werden verbo-

den. De revolutie was daarmee compleet. Ook de rooms-katholieke kerk ontkwam niet aan deze ingrijpende revolte.

Verzwakking en omkeer

Fidel Castro organiseerde de samenleving in de zestiger jaren op een manier die andersdenkenden vrijwel uitsloot van kansen om hun gedachtegoed verder te ontwikkelen. De plaatselijke en zelfs per wijk georganiseerde communistische partij zorgde voor het veelal in een vroeg stadium onderdrukken van tegengeluiden. De kerk leed daar eveneens onder en deze repressie zou leiden tot een ware uittocht van vooral protestanten naar de VS. Belangrijke leiders uit de kerken grepen de mogelijkheden aan om naar 'het Cuba van de VS', Miami, te gaan in afwachting van veranderingen op Cuba. Deze uittocht ontvolkte de kerken sterk en maakte haar nog zwakker. Castro wilde dat alle religie uit Cuba zou verdwijnen en bemoeide zich daarom ook met de achterblijvers. De 'blijvers' hadden daardoor nauwelijks kansen tot een onafhankelijk kerkelijk leven. De grotere kerken werden murw gemaakt en gingen steeds sterker het beleid van de overheid ondersteunen. Fidel Castro liet zich in 1984/1985 interviewen door de roomse

geestelijke Frei Betto. Castro liet het volk na 25 jaar revolutie zien dat hij bezwaren tegen de kerken had, maar ook dat hij de kerken enige ruimte wilde bieden, omdat hij tegen iedere 'onvrijheid' was, zoals hij dat uitdrukte. Die ontwikkeling zou worden versterkt door ongedachte veranderingen in de wereld. De handelsblokkade van Amerika had aanvankelijk weinig effect op de samenleving op Cuba. Dat zou evenwel sterk veranderen toen in 1989 het IJzeren Gordijn ophield te bestaan en de Sovjet-Unie uit elkaar viel. Daarmee viel ook de financiële steun van de Sovjet-kameraad weg. De handelsblokkade van Amerika werd nu effectief en het armoedeniveau, dat in Cuba al hoog was, nam dramatisch toe. Het al eerder ingevoerde bonsysteem voor de eerste levensbehoeften werd bittere noodzaak. Met lede ogen moest de Cubaanse regering aanzien dat de mens in nood beseft dat menselijke hulp en retoriek van de leiders geen uitkomst bieden.

Groei en beperkingen

Die noodsituatie van 18 jaar geleden leidde tot een grote verandering voor de kerken. Het gezegde 'nood leert bidden' is niet kritiekloos over te nemen, maar wel is zeker dat de nood uitdrijft tot besef van afhankelijkheid van God. Vanuit die afhankelijkheid zou de kerk van Cuba explosief groeien. Dat werd nog versterkt door de beslissing van Castro om paus Johannes Paulus in 1998 uit te nodigen voor een bezoek aan Cuba. Voor de rooms-katholieke kerk van Cuba betekende dit bezoek een geweldige opleving, maar ook de protestantse kerken speelden op die situatie in.

Alle kerken op Cuba werden door de verminderde vrees voor repressie in het laatste decennium van de vorige eeuw zeer sterk evangeliserend en daarmee werd de groei onstuitbaar. De overheid staat deze ontwikkeling oogluikend toe, mits kerken zich hebben laten registreren. Een enkele pinksterkerk deed dit niet en daar doen zich dan ook regelmatig incidenten voor, zeker wanneer de kerk zich uitsprekt over 'mensenrechten'. Ook de geregistreerde kerken ervaren nog altijd beperkingen: groeit een kerk érg

sterk en is uitbreiding van de kerk nodig, dan laat de overheid weten: 'u mag niet uitbreiden'. De overheid wenst zo de schaal van groei toch te beperken. De kerken vonden een eigen oplossing voor deze beperking: er ontstaan massaal huiskerken, veelal als dependance van de centrale kerk.

Ook het feit dat uitgeverijen en boekwinkels met christelijke lectuur geen vergunning ontvangen, zorgt ervoor dat de kerk moeilijk functioneert. Gebrek aan bijbels en theologische lectuur beperken kerkgroei.

Bijbelcursussen

Wat kunnen zendingsorganisaties in deze situatie betekenen? Weinig organisaties volhardden in de hulp die regelmatig door de overheid gefrustreerd werd. De SEZ hield echter als één van de weinigen vol en zij probeert leidinggevenden in kerken op allerlei wijze te helpen met studiemateriaal. Eerst ontvingen ruim 8000 cursisten een bijbelcursus, maar de overheid grendelde dat in 2004 af. Vervolgens werden basisbibliotheken voor zo'n 250 voorgangers en theologiestudenten binnengebracht op Cuba. Momenteel is er een samenwerking met enkele Cubaanse voorgangers die nu zelf het bij de SEZ digitaal beschikbare materiaal drukken en verspreiden. Enkele organisaties, waaronder ook de SEZ en Gereformeerde Zendingsbond (GZB), geven seminars op de bijbelscholen van Cuba. De vorming van leidinggevenden in een land waar nauwelijks kerkelijk kader is door de inperkingen en emigratie, is uiterst belangrijk voor de toekomst.

Op Cuba brokkelt het communistisch gedachtegoed weliswaar erg langzaam af, waarbij het maar de vraag is of er veel zal veranderen in de toekomst. Ondanks dat is zeker dat de kerk leeft en de God van de kerk regeert!

www.sez.st

De kerk in
Cuba groeide
explosief
vanuit een
diepe afhan-
kelijkheid
van God

